Nieuwsbrief Stichting Cultureel Erfgoed Enschede

Jaargang 4 - nummer 48 - november 2018

Mooiste winkelpanden

De Stichting Cultureel Erfgoed Enschede (SCEE) reikt eens per twee jaar een prijs uit. Dit jaar is het thema 'winkelpanden in de Enschedese binnenstad'. De vakjury heeft deze week de drie nominaties bekendgemaakt.

Vrijdag 2 november is de dag!
Welkom in de Mozaïekzaal van het Stadhuis van Enschede

Wethouder Jeroen Diepemaat maakt bekend wie de Cultureel Erfgoedprijs Enschede 2018 heeft gewonnen. Hiervoor zijn de volgende winkelpanden genomineerd; Zara aan de Klomp, Vanilia en Dille & Kamille aan de Langestraat.
Er zijn nog enkele plaatsen voor genodigden beschikbaar! Laat ons even weten of u van onze uitnodiging gebruik kunt maken.
Vanaf 10.30 uur ontvangen we u graag in het stadhuis, Langestraat 43, met koffie/ thee. Naast de uitreiking van de prijs zal Jan Astrego spreken over het thema: **"Hebben wij in Enschede een historische binnenstad?"**

Uw reactie kunt u sturen naar: info@cultureelerfgoedenschede.nl

---

Inhoudsopgave

1. Voormalige villa van de familie Van Heek te Koop.
2. Grote namen uit het verleden. [deel 3]
3. Boeken nieuws: Van Heek 100 jaar textiel.
4. Stadsbrouwerij in voormalige Menisten Kerk geopend.
5. Laaressingel hoek Minkmaatstraat.
6. TET Bus 38.
7. Een dolkstoot in het monumentenhart.
8. Landgoed Erve Menzo staat al jaren te koop.
9. Monumentenaftrek onderhoud vervalt in 2019.
10. Hoe neem je een landgoed op in een bestemmingsplan.
11. Monumentstatus Stadhuis zwaarwegend aspect bij Nederlandse vlag.
12. De nieuwe omgevingswet.
13. Gemeenteraad loopt achter de feiten aan bij ontwikkeling BATO-terrein.
14. Nieuwe wetgeving over verwijderen van asbest.
15. Nieuwe initiatieven.

Foto's: SCEE

1. Voormalige villa van de familie Van Heek te Koop.

Het Schuttersveld aan de Hengelosestraat staat te koop. In een ver verleden woonde hier Hendrik Jan van Heek, een van de bekende textielbaronnen. Niet alleen het huis maar ook het Koetshuis, de twee dienstwoningen en het landschapspark worden gelijktijdig verkocht. Na vertrek van de familie Van Heek is het huis jarenlang het hoofdkantoor geweest van Te Pas. Inmiddels staat het Rijksmonument al jaren leeg. Volgens Egbert ten Cate de huidige eigenaar hebben een aantal belangstellenden al interesse getoond voor deze hitorische buitenplaats. Wilt u meer weten over deze fraaie buitenplaats klik dan **HIER**.

Partner van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.
Wildvank Gevelspecialisten
Nijverheidsstraat 39
7461AD Rijssen

T: +31 (0)548 – 535399
E: info@wildvank.nl

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.

Redactieadres:
Stichting Cultureel Erfgoed Enschede
info@cultureelerfgoedenschede.nl

Disclaimer
Ondanks aan de samenstelling van deze nieuwsbrief bestede zorg kan de redactie geen aansprakelijkheid aanvaarden voor de onvolledigheid of onjuistheid van deze nieuwsbrief.

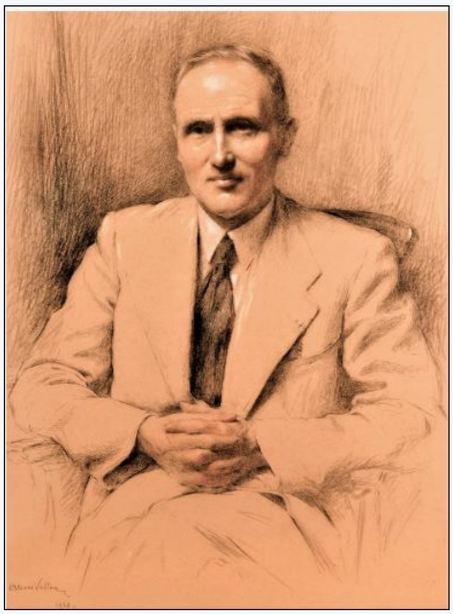

2. Grote namen uit het verleden. [deel 3]

Wat weten wij nog van de gerenommeerde textielfabrikanten uit de vorige eeuw.
Wie waren zij, wat was hun motivatie en welke missie had men zichzelf opgelegd of was men alles verplicht aan de familienaam Van Heek.
In een reeks van vier korte afleveringen geven wij u aan de hand van het proefschrift van dr. Wim H. Nijhof inzicht in het leven en werken van Jan van Heek vooraanstaand textielfabrikant in Enschede.
Aan het eind van de vierdelig serie plaatsen wij het volledige artikel op onze website.

Teloorgang textiel.

Na de Tweede Wereldoorlog kreeg de Twentse textielindustrie het zwaar te verduren. De resultaten liepen sterk terug, vooral in de eerste helft van de jaren vijftig. Samenwerking en concentratie waren volgens deskundigen de beste remedie.

Maar Jan van Heek hield vast aan zijn eigen koers, geleid door een veel te optimistische kijk op de ontwikkelingen in de textielindustrie. Zijn behoudende opvattingen en zijn herhaald verwoorde verwachting dat de Twentse textielindustrie weer gezond zou worden, zoals al vaker was gebeurd, stonden uiteindelijk het voortbestaan van Van Heek & Co. en Rigtersbleek in de weg. Beide bedrijven redden het niet, ze moesten in 1967 de poorten sluiten, later volgden andere. Enschede, één van de grootste steden van Nederland, verviel in armoede en werkloosheid en is heden ten dage nog steeds de armste stad van Nederland.

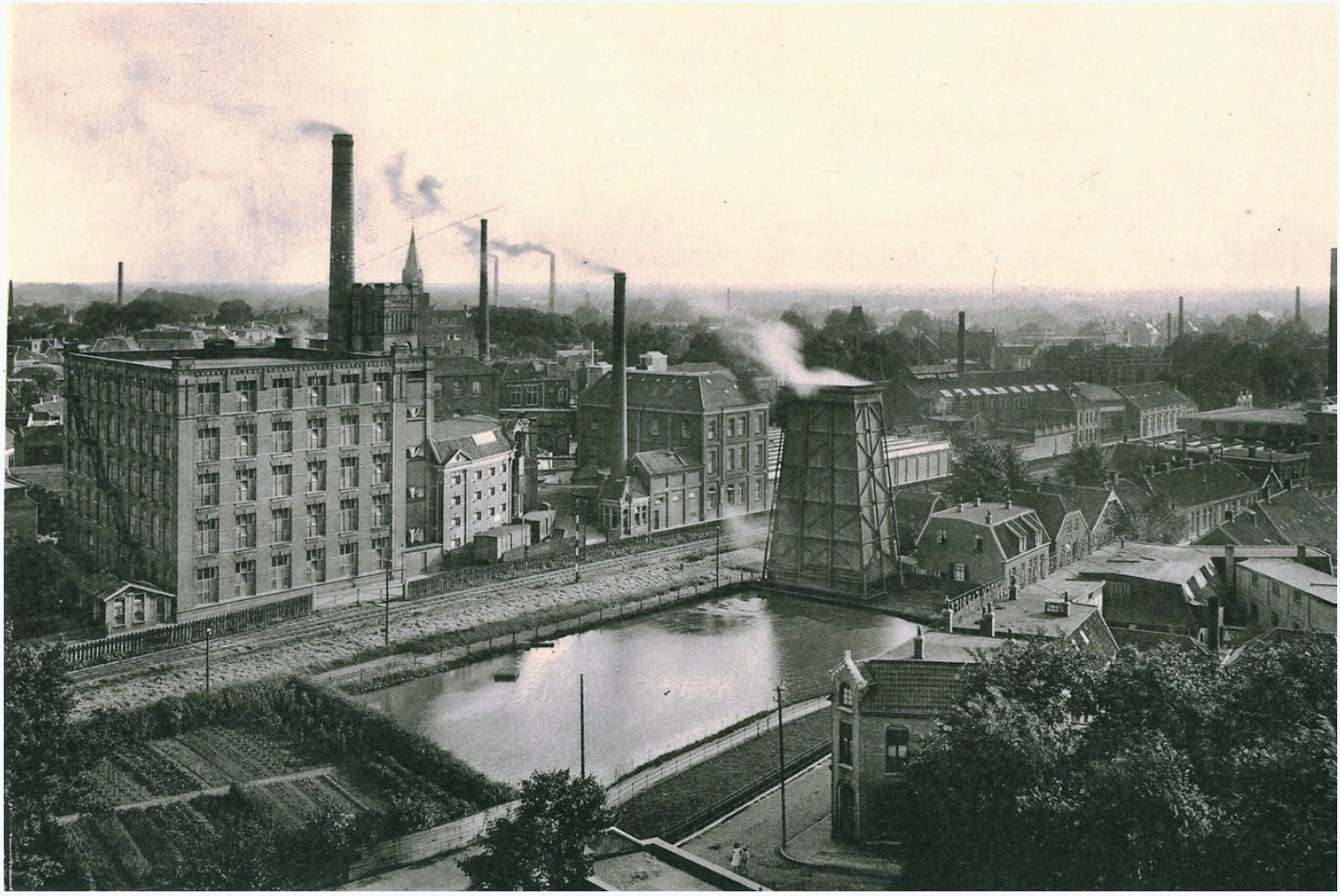

Het Van Heek Fabriekscomplex aan de Pararelleweg omstreeks [1960]

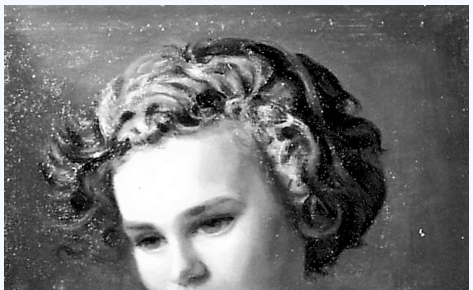

Kunst.

Omstreeks 1910, toen hij de veertig naderde en nog steeds vrijgezel was, besloot Jan van Heek zijn leven anders in te richten. Hij kocht het kasteel Huis Bergh in ’s Heerenberg. Hij wist toen nog niet dat hij een jaar later de bijna twintig jaar jongere Annetje van Wulfften Palthe zou ontmoeten, met wie

hij in de zomer van 1913 trouwde.
Omstreeks 1910, toen hij de veertig naderde en nog steeds vrijgezel was, besloot Jan van Heek zijn leven anders in te richten. Hij kocht het kasteel Huis Bergh in ’s Heerenberg. Hij wist toen nog niet dat hij een jaar later de bijna twintig jaar jongere Annetje van Wulfften Palthe zou ontmoeten, met wie hij in de zomer van 1913 trouwde.

Annetje van Wulfften Palthe

Ze gingen wonen op het kleine landgoed ’t Roessingh aan de buitenkant van Enschede.
In de volgende jaren restaureerden Jan en Annetje hun ‘tweede huis’ in de Liemers.

Om de wanden van zijn kasteel op te sieren kocht Van Heek in de oorlogsjaren enkele schilderijen uit de late middeleeuwen, om het middeleeuwse kasteel in een passende sfeer brengen. Geleidelijk raakte hij in de ban van laat-middeleeuwse schilderijen en vooral ook van oude handschriften.
In 1919 kocht hij voor 260.000 gulden de schilderijencollectie van de recent overleden kunstenaar en verzamelaar Friedrich Wilhelm Mengelberg. Daarna breidde hij zijn verzameling gestaag uit door aankopen in Nederlandse en buitenlandse kunsthandels.

Voor het samenstellen van zijn uiteindelijk voor Nederland unieke particuliere collectie van laatmiddeleeuwse kunst had Van Heek regelmatig contact met diverse deskundigen in binnen- en buitenland. Hij veroverde langzaam maar zeker een plaats in de kleine groep verzamelaars die in het interbellum van Nederland een internationaal centrum maakte van de handel in en het verzamelen van vroeg-Italiaanse kunst.

Tot dat internationale netwerk van verzamelaars en handelaren behoorden onder anderen ook zijn landgenoten Jacques Goudstikker, Otto Lanz en Fritz Mannheimer.

Foto: SCEE

Museum

Van 1930 tot 1956 was Jan van Heek honorair directeur van het met familiekapitaal gestichte

Rijksmuseum Twenthe in Enschede. Zijn verzamelbeleid was vooral gericht op kunst uit de late middeleeuwen en de historie van Twente. Dat was tot groot ongenoegen van Haagse bestuurders en ambtenaren die vergeefs aandrongen op een museaal beleid dat mikte op een breder aanbod, dus naast de late middeleeuwen ook andere belangrijke kunstperioden. Maar koppig en halsstarrig bleef Van Heek zijn eigen koers varen.
In de volgende aflevering het laatste deel over Jan van Heek.

Boekenshop

In de boekenshop van onze website zijn ruim vijftig boeken te vinden, voornamelijk over Enschede. Bezoek onze boekenshop en kijk in het heden en verleden van Enschede. Klik op de button hieronder.

Klik hier

Foto: SCEE

Industrieel erfgoed?

Deze fraaie koperen brouwketel staat te pronken naast de hoofdingang van de Grolsch brouwerij aan de A35 in Enschede. Het zou zomaar industreel erfgoed kunnen zijn.

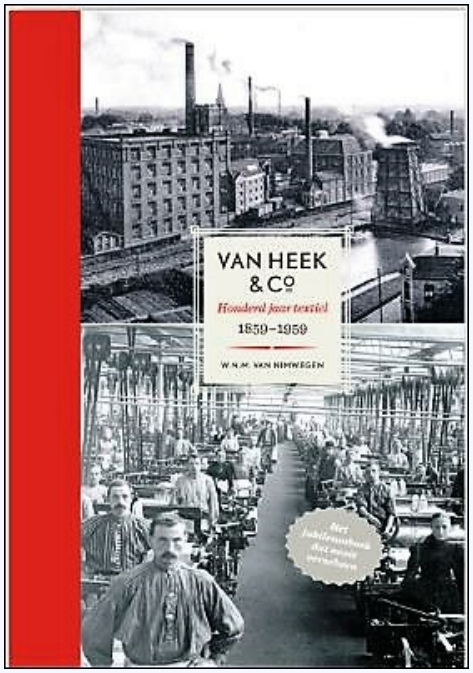

3. Van Heek & Co. Honderd jaar textiel 1859–1959

In 1959 bestond de firma Van Heek & Co een eeuw. Om dit te vieren liet zij een jubileumboek schrijven door W.N.M. (Wim) van Nimwegen. Het werd een spannend verhaal over de oprichting en begintijd van deze Enschedese textielonderneming en de ontwikkelingen die zij in de honderd jaar die daarop volgde, doormaakte. Geen bedrijfseconomische verhandeling over beslissingscalculaties en kapitaalbeheer, maar een boek over de mensen die er werkten, over hun ambities, verwachtingen, successen en teleurstellingen, over werklieden, bazen en fabrikanten. Het boek bevat veel nieuwe, tot de verbeelding sprekende feiten. Achterin zijn een uitgebreid personenregister en notenapparaat opgenomen. Bestellen? KLIK **HIER**.

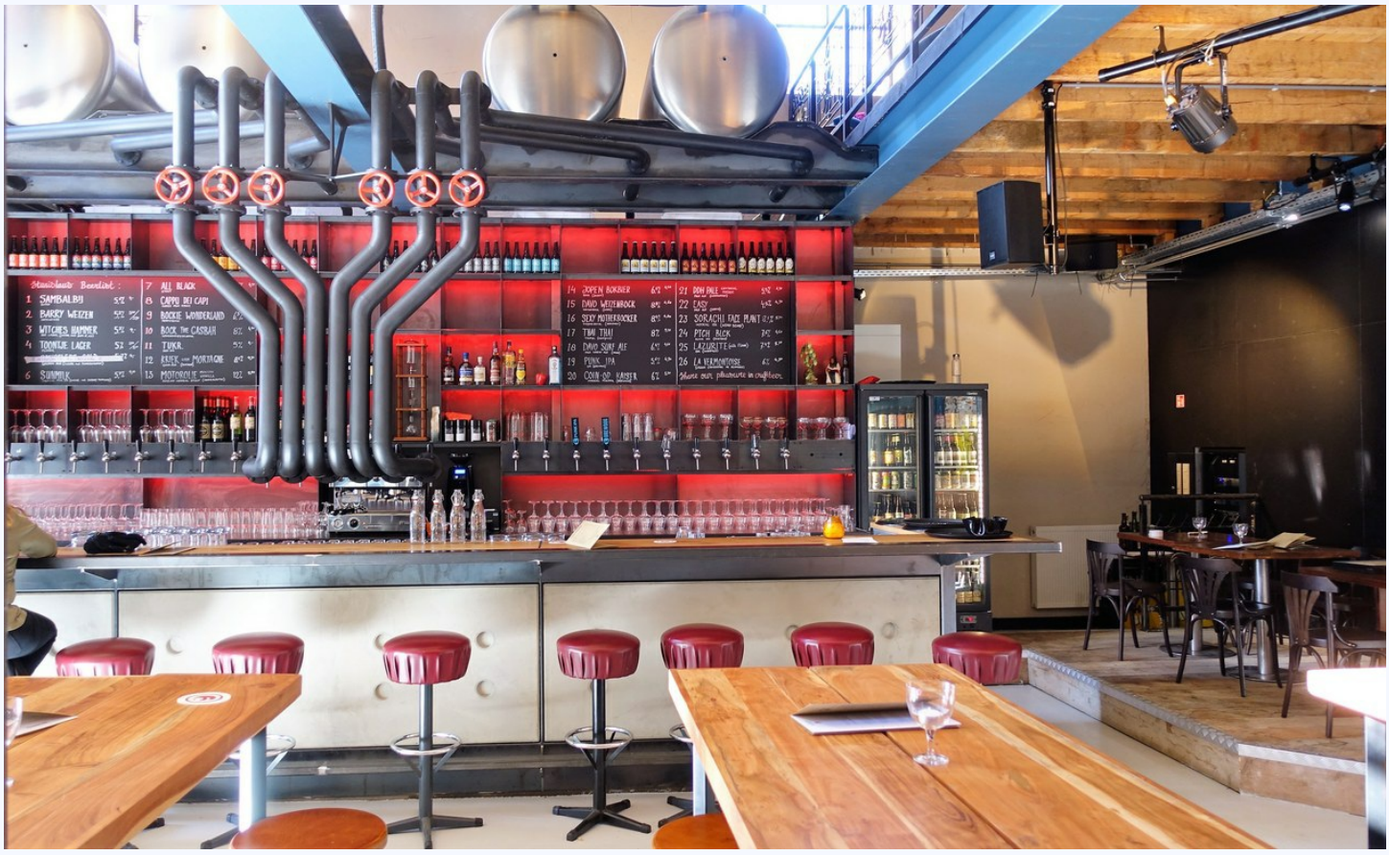

foto's: SCEE.

4. STADSBROUWERIJ IN VOORMALIGE MENISTENKERK GEOPEND.

De Stadsbrouwerij in de voormalige Menistenkerk aan de Stadsgravenstraat is op 1 oktober 2018 geopend. De brouwerij van Stanislaus Brewskovitch beschikt over een brouwerij, een pub en een proeflokaal. Ofschoon de brouwketels nog niet vanuit China zijn gearriveerd kan het publiek al wel kennismaken met deze voor Enschede unieke horecagelegenheid met stadsbrouwerij.
Vanaf de oude Markt is de voormalige Menistenkerk [een gemeentelijk monument] nog net te zien. Vanaf 1769 heeft op deze plaats de Menistenkerk gestaan die bij de stadsbrand van 7 mei 1862 geheel werd verwoest. De kerk werd echter herbouwd en opnieuw in gebruik genomen in 1864. De doopsgezinde gemeente heeft het kerkgebouw in 1971 verkocht waarna het verschillende bestemmingen heeft gehad.
Meer informatie over de voormailge Menistenkerk, klik **HIER.**

Partner van de stichting cultureel erfgoed Enschede.
Lansink BV
Lonnekerbrugstraat 95
7547 AK Enschede,
Tel: 053-435 98 63,

info@lansinkbv.nl
www.lansinkbv.nl

Foto: SCEE

5. De Laaressingel hoek Minkmaatsrtaat.

Op het laatste moment is er nog een foto gemaakt van vier kleine arbeiderswoningen. Drie van deze woningen waren al onbewoond en de vierde wacht zijn beurt nog af voor de sloophamer. Inmiddels staat er de oranje container voor plastic afval maar gelukkig staan de fraaie bomen er nog wel.

6. TET-bus 38.

Het had maar weinig gescheeld of de voormalige TET-bus nummer 38 die jarenlang dienst heeft gedaan in Enschede was er niet meer geweest. De stichting TET-bus 38 heeft zich over de bus ontfermt en deze helemaal gerevisseerd en gerestaureerd. Inmiddels maakt deze bus stadsrondritten en deze ook te huur voor vervoer.
De bus is nu ook geregistreerd in het Nationaal Register Mobiel Erfgoed. Voor ons reden genoeg om de geschiedenis en de actuele ontwikkelingen van de stichting in onze website op te nemen. Meer informatie over TET-38? Klik HIER.

Foto's: SCEE.

---

7. Een dolkstoot in het monumentenhart.

Nederland telt bijna 62.000 beschermede monumenten, maar soms valt het doek voor een beschermd monument. Het kan gaan om een bijzonder interieur, een tuin, een kunstwerk of soms ook een gebouw.
Monumentale gebouwen ontlenen hun belang aan een kernwaarde: dit kan zijn de historische betekenis, de authenticiteit, de artistieke waarde, een bijzondere (oorspronkelijke) functie, bijzondere stijlkenmerken of het pand kan onderdeel zijn van een beschermd dorps- of stadgezicht.
Maar helaas is niet elk monument, ook al geniet het bescherming, bestand tegen de tand des tijds. Soms kloppen mensen aan bij de Rijksdienst Cultureel Erfgoed met het verzoek de monumentenstatus op te heffen. In de meeste gevallen is daar geen aanleiding toe; achterstallig onderhoud of leegstand is niet een reden om een monument van de lijst af te voeren. Een eigenaar kan het gebouw laten restaureren, waarvoor subsidiemogelijkheden bestaan. Het kan geschikt worden gemaakt voor een andere functie. En als het overleg tussen een gemeente en eigenaar niets oplevert kan de gemeente de eigenaar manen onderhoud uit te voeren.
Toch komt het soms voor dat een monument moet worden afgevoerd van de monumentenlijst. Het is een moeilijk besluit, tenslotte willen we ook dat toekomstige generaties kunnen genieten van een monument.
Afvoeren van de lijst is vaak de enige optie als een monument door brand onherstelbaar is verwoest en soms leidt een restauratie of hergebruik tot dermate ernstige ingrepen dat het object niet langer van nationale waarde is. Zo vraagt bijvoorbeeld een houten ophaalbrug veel onderhoud en door de eeuwen heen worden grote delen vervangen. Als een restauratie met zorg en oog voor detail is verricht is nog steeds een belangrijk en waardevol monument. Maar een brug die verbreed is om het groeiende stadverkeer toegang te geven en vervangen is door een stalen constructie, verliest veel aan waarde. Zo’n object wordt dan naar ampele overwegingen van de lijst afgevoerd met alle consequenties van dien. Voor een gemeente is dit vaak toch nog een opstapje om het afgevoerde monument op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Een troostprijs voor de vele mensen die dagelijks genieten van ons culturele erfgoed.

---

7. Landgoed Erve Menzo staat al jaren te koop.

Foto: SCEE

Het staat al een aantal jaren te koop, Landgoed Erve Menze an de Beldershoekweg 250 in Boekelo. Erve Menzo is een Rijksmonument en heeft de status van Landgoed. Het landgoed is gerangschikt in het kader van de Natuurschoonwet 1928. De verschillende opstallen hebben groot achterstalling onderhoud maar het geheel is gesitueerd in een prachtige landschappelijke omgeving. De vakwerkboerderij is gebouwd in 1820 maar er zijn elementen van de Hof van Boekelo uit 1580 in verwerkt.

Meer informatie: Klik HIER

---

9. Monumentenaftrek onderhoud vervalt in 2019.

Bezit je een **rijksmonument**, dan kun je vanaf 2019 maximaal 35% van de instandhoudingskosten terugkrijgen in de vorm van een subsidie. Deze subsidie vervangt de persoonsgebonden aftrek voor onderhoud. De subsidie wordt het jaar volgend op de investering verstrekt. Let op! Alleen de onderhoudskosten die bijdragen aan de instandhouding van de monumentale waarden, zoals de kosten voor schilderwerk, timmerwerk en stukadoorswerk, komen in aanmerking voor subsidie.

---

10. Hoe neem je een landgoed op in een bestemmingsplan.

Deze vraag werd gesteld op twee praktijkdagen die het Overijssels Particulier Grondbezit, met steun van de provincie Overijssel, organiseerde voor medewerkers van gemeenten op 18 en 25 juni 2015.
Het bestemmingsplan wordt nogal eens als een obstakel ervaren bij het realiseren van nieuwe ontwikkelingen. Is dat terecht en zo ja, zijn er dan manieren om het eenvoudiger te maken?
De wijze waarop gemeenten met landgoederen omgaan kan nogal uiteen lopen. Het maakt verschil of je maar één landgoed binnen je gemeentegrenzen hebt liggen of dat er meerdere landgoederen zijn die zich bovendien actief laten zien. Het is niet verwonderlijk, maar het zijn vooral de grotere landgoedgemeenten die specifiek beleid hebben geformuleerd voor landgoederen. Maar niet voor alle gemeenten is het dagelijkse kost.

Natuurlijk is er niet maar “één juiste manier” om een landgoed te bestemmen, er zijn meerdere mogelijkheden. Dit rapport wil een aantal goede voorbeelden laten zien van mogelijke regelingen op een landgoed. Voorbeelden waar landgoederen profijt van kunnen hebben, omdat ze mogelijkheden bieden voor bewegingsruimte en maatwerk. De voorbeelden zijn verzameld uit geldende bestemmingsplannen, van binnen en buiten de provincie Overijssel.

Het is niet de bedoeling om hier voor te schrijven “hoe het moet”, maar zie het als een soort instrumentenkoffer, waaruit men naar believen ideeën of inspiratie kan halen.
Klik **HIER** voor het voorbeeldenboek.

Monumentenstatus

Daarnaast is de monumentenstatus van het stadhuis een zwaarwegend aspect. Die maakt het boren in muren en daarmee het ophangen van objecten vrijwel onmogelijk. Het is om die reden dat de beeltenis van koning Willem-Alexander, als monarch ook een symbool van vaderlandse verbondenheid, buiten de raadzaal hangt. Maar ook als de vlaggen 'los' in een standaard in de zaal worden geplaatst, moet dat esthetisch verantwoord zijn. Volgende week wordt door een speciale monumentencommissie gesproken over de praktische kant van het beoogde vlagvertoon.

11. Monumentstatus Stadhuis zwaarwegend aspect bij Nederlandse vlag.

Op 11 oktober jl. werd in TC-Tubantia melding gemaakt van het politiek gekibbel over het plaatsen van de Nederlandse vlag in de raadszaal van het Stadhuis. Alsof wij in Enschede geen andere problemen hebben dan een plaats voor het Nederlands vaandel in het Stadhuis. Ondanks een krappe meerderheid voor de vlaggenmotie van de PVV in de gemeenteraad [20-17] is het nog zeker geen gelopen race.
Volgens de Christen Unie moet ook een minderheid goed kunnen leven met dit idee. Maar de politiek heeft nu bedacht dat de monumentencommissie maar een "zwaarwegend" advies moet geven over een Nederlandse vlag in een Rijksmonument. Wij zijn benieuwd naar het zwaarwegend advies dat de monumentencommissie nu zal uitbrengen.

---

12. De nieuwe omgevingswet.

De wetgeving rond cultureel erfgoed op de schop
Samen met de Omgevingswet regelt de Erfgoedwet de bescherming van ons culturele erfgoed. Het gaat om bijna 62.000 rijksmonumenten en bijna evenveel gemeentelijke monumenten.
Er zijn 9 gemeenten met meer dan 1000 gemeentelijke monumenten, maar er zijn ook 74 gemeenten die geen enkel monument die status hebben toegekend.
Enschede telt 118 rijksmonumenten en 162 gemeentelijke monumenten.

De Omgevingswet vervangt in 2021 een groot aantal wetten, waarvan de Wet Ruimtelijke ordening in dit verband de belangrijkste is. Vooruitlopend op de stelselherziening wordt nu al ervaring opgedaan met het werken in de geest van de nieuwe Omgevingswet onder de noemer 'Nu al Eenvoudig Beter'. De wet is aangenomen door het parlement, maar er is nog aanvullende wetgeving en besluitvorming nodig voor de complete invoering. De Wet richt zich op de fysieke leefomgeving, waaronder ook een groot deel van de Monumentenwet en de Wet Ruimgelijke ordening valt.

De Erfgoedwet harmoniseert bestaande wet- en regelgeving, schrapt overbodige regels en legt de verantwoordelijkheid voor de bescherming van het cultureel erfgoed zoveel mogelijk bij het erfgoedveld zelf: musea, collectiebeheerders, archeologen, eigenaren en overheden. Daarmee spreekt de Minister van OCW het vertrouwen uit dat de sector voldoende kennis, deskundigheid en betrokkenheid heeft om de zorg voor ons cultureel erfgoed in de praktijk waar te maken.

In de komende afleveringen van onze nieuwsbrief zullen we regelmatig aandacht schenken aan de wijzigingen in de wetgeving en de consequenties daarvan.

Foto: SCEE.

13. Gemeenteraad loopt achter de feiten aan bij ontwikkeling van BATO-terrein.

Het cultuurhistorische onderzoek van project ontwikkelaar Nijhuis voor het BATO-terrein aan de Perikweg roept voor de politieke partijen Enschede Anders en het CDA nog wel de nodige vraagtekens op. Een aantal erfgoed organisaties pleitte voor [gedeeltelijk] behoud van de panden waar tot nu toe de Nationale Reisopera was gevestigd. De cultuurhistorische waarde van de panden was voor Het Oversticht voldoende reden om B&W te adviseren een deel van de bebouwing te handhaven.
Zowel het CDA en Enschede Anders zijn van mening dat de bouw van 43 nieuwbouwwoningen op een historisch verantwoorde wijze moeten worden ingepast op het BATO terrein mogelijk met gedeeltelijk behoud van de voormalige BATO fabriek, Volgens raadslid Margriet Visser [EA] is er op dit moment te weinig draagvlak voor de plannen die B&W voorstelt.
Wij hebben Jeroen Altena als projectmanager van Nijhuis Bouw in Rijssen gevraagd wat de visie van Nijhuis Bouw is ten aanzien van gedeeltelijk behoud van het voormalig fabriekscomplex BATO. Volgens de heer Altena is er geen sprake van een beschermde status van het complex en betreft het hier ook geen monument. Tot op dit moment zijn wij, aldus de heer Altena, dan ook niet voornemens om onderdelen van het complex te behouden of te integreren in het woningplan. Onze eigen cultuur historische bevindingen over het BATO-complex zullen als bijlage voor de wijziging bestemmingsplan worden aangereikt. Vooralsnog blijven wij van mening dat sloop van het complex de enige optie is voor het realiseren van 43 nieuwbouwoningen.

Het is jammer te moeten constateren dat projectontwikkelaar Nijhuis zich bewust onttrekt aan een inspanning om onderdelen van het BATO-terrein te behouden en uitsluitend de focus heeft op het realiseren van 43 woningen. Het zou van durf en cultureel bewustzijn getuigen wanneer projectontwikkelaar Nijhuis de uitdaging zou aangaan om in samenspraak met de gemeente Enschede en erfgoedorganisaties een alles omvattend plan te maken waarbij rekening wordt gehouden met de geschiedenis van Enschede.

Meer informatie over het BATO-complex met onder adere de second opinion waardestelling & transformatieruimte van Het Oversticht. Klik HIER.

---

14. Nieuwe wetgeving over verwijderen van asbest.

Belangrijk nieuws was er afgelopen week vanuit de Tweede Kamer. Daar is namelijk nu eindelijk de Wet aangenomen die er voor moet gaan zorgen dat in 2024 al het asbest in Nederland van daken is verwijderd. Niet op 1 januari 2024, zoals eerst de bedoeling was, maar op 31 december 2024. Een jaar extra dus, maar ook dat wordt een enorme uitdaging ook voor monumenteigenaars.

Foto TETBUS: SCEE

14. Nieuwe initiatieven van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.

Sinds haar oprichting in 2013 heeft de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede zich vooral gericht op Rijks- en gemeentelijke monumenten in Enschede. Dat heeft geresulteerd in de presentatie van ruim 200 Rijks- en gemeentelijke monumenten in onze website. Daarnaast houden we dossiers bij van actuele zaken die betrekking hebben op monumenten in Enschede.
Klik HIER voor de verschillende monumenten dossiers.
Het bestuur van de stichting heeft onlangs besloten om het blikveld te verruimen naar Mobiel Erfgoed in Enschede. Een nog wat onderbelicht onderwerp waarbij wij voorlopig de nadruk willen leggen op de stichting TETBUS 38 en de Tram Stichting.
Wij hebben in samenspraak met deze stichtingen een pagina Mobiel Erfgoed gemaakt. De pagina TETBUS 38 en TRAM Motorwagen 1
Wij nodigen u graag uit deze pagina's te bezoeken en u op de hoogte te stellen van de laatste ontwikkelingen van het Mobiel Erfgoed in Enschede.

Stichting Cultureel Erfgoed Enschede

info@cultureelerfgoedenschede.nl

Facebook Website

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}.• Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich hier afmelden. • U kunt ook uw gegevens inzien en wijzigen. • Voor een goede ontvangst voegt u info@cultureelerfgoedenschede.nl toe aan uw adresboek.

Laposta